

△ V Praze 20. března

Já nenutím nikoho, ale kdyby někdo byl, kdo by *chtěl* ode mne odkoupit mou živnost básnickou, smluvím se, dám ji lacino — já si vyhledám živnost jinou. Ani mi nemusí dát zrovna hotových peněz; má-li nějaké zaměstnání jen trochu živné, preclikářství s pěkným obvodem navyklých hospod, uzenkářství na chodníku před některým hodně navštěvovaným hostincem, já s ním měním. Mne už básnictví omrzelo zcela. Nejen proto, že zeměkoule naše nebude tedy už déle živa než těch vypočítaných 52 biliónů let a pak pojde i s veškerou lidskou slávou a nesmrtelností básnickou, nýbrž a hlavně, že nemohu dopídit se slávy, totiž pořádné slávy ani pro ten *nynějšek*, ani pro nejbližší dozírný čas! Nemám štěstí — snad se jinému povede líp na mém místě — spánembohem!

John Lubbock, Angličan a lord, sestavil skupinu kněh, které jsou prý nejkrásnější, nejnesmrtelnější, duchem nejtěžší. Kdyby prý všechno ostatní, co lidé napsali, se ztratilo, to sto by nás prý vytrhlo. A seznam svůj rozeslal po světě. Dostal jsem jej také. Přehlídl jsem jej, hledal jsem ovšem nejprv jméno svoje — přehlídl jsem seznam podruhé, potřetí — *já tam nejsem!* Spočítal jsem knihy, zdali jsem snad tiskovým omylem někde nevypad, — sto je úplné! Ano! Vidím děsné ustrnutí na čtenářově tváři — je mi čtenáře opravdu líto, ale pomoci mu nemohu. A to se tedy mám dřít dál? Mám psát dál? Je pravda, jiní tam scházejí také — Calderón, Kálidása, Josef Jireček, Schiller, Mickiewicz — ale co je do toho *mně?*! — A také konečně ani netvrdím, že je počínání Johna Lubbocka snad zrovna hloupé, už v základu svém. Znamenitých spisů je ve světě vskutku málo. Kdybych vybíral já, vybral bych jich snad nejvýš padesát. Ba dokonce snad jen dvacet. Ale mých

patnáct spisů by bylo mezi nimi *jistě!* — No, když svět nechce! Vždyť já se nevnucuju!

Tak tedy — kdyby byla něčí libost! Uděláme to bez okolků: já ze své třínožky vstanu, on na ni vsedne, a je to. Nechtě se nikdo neostýchá snad pro své zaměstnání posavadní; vždyť ani není možno, aby byl dělal něco *tak* zbytečného, jako jsou básně! A kdyby posud třeba byl pásl skopce po stráni, nuže tedy bude od nynějška pást beránky po nebi — stejná hodnota! Na básně není dosud státní monopol, na ně neudílí se žádná ouřední koncese, na ně je nanejvýš takzvaná licenc — „*licentia poetica*“ — a tu dostane každý!

Ať netrápí jen nikoho pochybnost, zdali má talent! Kdyby psali jen talentovaní, bylo by básní na světě po čertech málo! A rovněž nechtě nikdo se nerozpakuje proto, že není snad *dost* obratným ve výrazu, v řeči; básnictví je *zpěv*, a to je přece známo, že i největší kokta, jakmile začne zpívat, má jazyk hned volný jako špaček. Dle Jungmanna „táhne se“ básnictví „k mohutnosti cítící“ a to je hlavní; *cítí* se kandidát? Jakož se také básnictví táhne ještě „k bavení“, „k líbeznoti“; umí kandidát bavit? Ohánět se mezi ženskými? Být líbeznotným? Nu tak tedy!

Básnictví se dá dělit hlavně na dvě skupiny velké: opravdovou a rozmarnou. Buď je kandidát mrzout a *bude* psát do skupiny první, balady, ódy, hymny atp., nebo má to, co nazýváme humór (angl. „*humour*“, vídeň. „*hamur*“), a *nebude* psát balady, ódy atp. Což obé bude nebo nebude dělat ovšem tedy v samých takzvaných *verších*. Z těch ale už docela nejde hrůza žádná! Slovo „*verš*“ pochází od latinského „*vertere*“, což znamená točiti, obracet, nu a obracet se kandidát přece dovede — ne? — K veršům obyčejně se pak užívá *rýmů*; není jich však právě třeba. Staří Římané a Řekové znali *dobře* rým, užívali ho však pramálo, a jsou přece „*klasikové*“! Ať tedy kandidát je klasikem také! Ostatně není ani rým věcí tak těžkou: Cecílie, konchylie, famílie, lilie — to jsou rýmy. — Pak je k veršům ještě třeba *rytmu* — to je jako muzika jejich. Prasnadná věc! Kdo jen jednou v životě poslouchal mlatce, jak jeden bije

naschvál silně a druhý slabě, a kdo pozoroval rozdíl ve zvuku, když těch mladců bylo šest nebo čtyři nebo jen dva, ví už, co je rytmus. — Konečně je potřebí takzvaných *stop*. Ty jsou arci už těžší, ale lze je obejít. Ať jen píše kandidát vesele a bezstarostně, jak chce, a když mu pak přijde nějaký kritik a řekne: „Kandidát ani neví, co je to metrum!“, nechť kandidát odpoví: „Inu to se rozumí! Co není psáno v jambu nebo trocheu nebo daktylu, tomu náš pan kritik ovšem nerozumí! Podobá se, že nějaký pyrrhichius a tribrachys, kretikus a choriambus, molossus a amfibrachys jsou panu kritikovi naprosto do dnešního dne neznámé pojmy! Dnes kdyby vyvstal zase Sofokles a psal k Antigoně chóry, v přerозkošném tom metru svém glykanejském, pan kritik věru taky řekne, že v tom není ani „pocivého metra“! A takovým lidem se svěruje osud literatury české! — Jen nemlčet — odpovídat, pořád odpovídat — však já to kandidáta naučím! Nikdy se kritiky nebát! Mezi literáty je to jako ve Vircburku mezi kanovníky. Když je tam zvolen nový kanovník, musí se svlíknout a dostane na nahé tělo od každého staršího kanovníka metlou. Zrovna tak ale dostane od kolegů starších každý *nový básník* metlou — ještě to však nezabílo žádného, který měl kuráž.

Však já kandidáta v básnění vycvičím dobře! Sám ho posadím na třínožku svoji, dám mu nohy křížem a obrátím mu hlavu nadšeně k stropu. Okno zavěsím, flašinetáře z domu vyhodím a před kandidáta položím fotografii jeho milenky, aby do něho přišel oheň. A dám mu alespoň sto svazků nejrůznějších, dobrých a uznaných básní — byl by čert v tom, aby dle nich nedovedl napsat alespoň jeden „původní“ svazek nový!

Takový svazek už něco vynesel! Dnešního dne už máme nakladatele, kteří za jedinou stránku, na níž je čtyřicet veršů, platí — celou zlatku! Počítejme tedy, že básník den co den napíše jen dvacet veršů, a počítejme dále, že asi do každých dvou veršů dá jednu myšlénku, vydělá si český básník už za deset myšlének, jsou-li původní, nové a krásné, věru 50 kr denně! Čímž ovšem může žít se pak skvěle: snídaně 5 kr (čaj 3, chléb 2), oběd 15 kr (v obecné kuchyni

polívka 2, maso 7, příkrm 6), večeře 5 kr (pivo 3, chléb 2), na byt 10 kr (chodí-li totiž ještě s někým někam „na postel“), na prádlo 5 kr (chce-li totiž vskutku *každý* týden mít 1 košili, 1 podvlékačky, 1 límec, 1 punčochy, 1 kapesní šátek), na svítivo $3\frac{1}{2}$ kr ($\frac{1}{4}$ libry petroleje), na topivo 4 kr, na cigárko 2 kr — dohromady $49\frac{1}{2}$ krejcarů. A český básník může večer ulehnout s vědomím zajisté příjemným, že sobě pro případ nemoce a pozdní leta uspořil $\frac{1}{2}$ kr, může se vyspat po chuti a ráno vesel zase vstát, aby napsal 10 myšlének původních, nových a krásných. Ach ano — poezie je jako zlato: a dosti malý kousek stačí, aby se jím pozlatil svět skoro celý!

Snad ale je kandidát muž podnikavý, snad dovede vydělavat parou. Praha je velké město, ale pořád ještě jí schází nějaký básník „veřejný“, na něhož by se mohlo s poetickou svou spotřebou obracet obecnost veškeré. Ať tedy kandidát si někde postaví tu boudu — „Zde se básní od 8 do 12 a od 2 do 8.“ — „Gratulace, přípitky, verše do památníků atp. solidně, rychle a za ceny co nejlevnější.“ — Snad se mu to povede, snad bude šťastnější než já. Kdysi jsem já na tomto místě oznámil už podnik takový a oznámil také už ceny; ale nepřihlásila se mi živá duše! Už je to tak, že některá věc musí se začít v Praze dvakrát třikrát, nežli se tu ujme. Dělo se to tak s pečením kaštanů po ulicích, s drožkářstvím — snad bude tak i s básnictvím.

Aby pak popřípadě, i když nedělá zrovna verše, neseděl básník v boudě na té třínožce své zcela přece nadarmo, mohl by například kolemjdoucím přištipkovat obuv, nebo — —

Zkrátka — myslím, že to půjde! A doufám, že se nějaký kandidát na mou živnost přihlásí brzy. Vždyť neuplyne jediný týden, aby alespoň dva tři kandidáti českého veršovnictví ke mně nepřinesli nebo neposlali začátečnické verše svoje, obyčejně ihned po celém svazku tlustém! Jsou upřímně přesvědčeni, že nemám v životě ani nic rozumnějšího co dělat než číst a posuzovat ty lepší jejich „práce“!

Důvěra to pěkná, čestná a pohnutlivá — ale já jí mám právě už dost. Tedy: buď odkoupit mou živnost, nebo mi

dát s těmi začátečnickými pokusy ke všem šlakům už pokoj!

Jiného účele neměly tyhle dnešní řádky.

NÁRODNÍ LISTY 21. března 1886

△ V Praze 27. března

Zima je tedy opravdu již pryč; odbyla si svoje zcela již „neodvolatelně poslední vystoupení“ a šla žehnána námi všemi. Šla za hlučné střelby z děl, za nesmírného rámusu sprovázejícího ji lidstva — dovedla odejít s efektem, svatá pravda, jakož byla dovedla užití povolené jí doby až po minuty nejposlednější. A teď zavládlo tedy jaro. Nevím, jak působí na jiné; na mne jako by byla padla tíže, hlava je jarním vzduchem zabrána, po očích a lících hraje si rýma, údy jsou jako centy; je-li celý náš národ jako já, ani bych mu nepřál kýženého — politického jara.

Ale národ je teď rozhodně vesel. Na všech stranách se ozývá jeho řehtavý smích. V očích mu hrajou skotačivé jiskry. Ze rtů splývají vtipy. Humór se mu rozložil po všech údech. Není také divu: ty články v Atheneu o Rukopise kralodvorském jsou vskutku neodolatelný! Člověk se *musí* smát! Páni profesori Gebauer a Masaryk sáhli tak do živého, že jsme jako rozlechtáni! — Vzácné talenty! Dar zlatého humóru udělen jim vrchovatou měrou a oni ho užívají způsobem jedině správným: na prospěch národu. — Kdo tomu nebohému, k smrti týranému národu opatří veselou chvíli třeba jen jednou, kdo vyvolá jen jednu jiskru v jeho oku, shladí jen jednu vrásku na bledé jeho tváři, rozevře mu rty k smíchu třeba jen okamžitěmu, — bůh mu to zaplať! Pánové Gebauere a Masaryku, co jste zde na národě učinili, zaplať vám to pánbůh stotisíckrát!

Veliké talenty, zcela neobyčejné! Na panu profesoru Masarykovi pozorovali jsme vzácný dar humóru ovšem už dříve. Hned když se jednalo o „nutnosti“, aby pro vědecké práce českých učenců (rozuměj jistých mladších profesorů na české universitě) založena byla Böhmsche Revue. Aby totiž pro případ, že by pánové tito mimo všechno

nadání věděli přece někdy něco cenného, mohli to psát — německy! Výborný vtip! Ale neproniknul do vrstev dosti širokých, snad pro žíravou v něm obsaženou satiru. I učinil tedy pan prof. Masaryk teď jinak. Myslí si: když nepůsobilo sólo, bude působit dueto, a vskutku povedlo se mu najít ještě jednu sílu nadanou, ba připojit k oběma sólistům ještě i celý sbor „veselých Aténčků“, malý, ale vybraný. A spustili tedy tu veselou „o Rukopise kralodvorském“. Nemohli si ani vyhledat nic pro nás vhodnějšího. Otázkou Rukopisu byl náš národ už tolik týrán, tak dlouho mučen a štván, že zrovna žíznil v tom směru už po něčem veselém. A proto padla nová písnička nám všem hned tak do ucha a na všech stranách je teď tolik smíchu a radosti a blahosti obecné.

Totíž — obecné přece ne! Jsouť také u nás mrzouti, jimž ten náš lidský život je pořád ještě „málo opravdový“, kteří pro nějaké to obratné a zdravé spojování „patetického s komickým“ nemají ani nejmenšího smyslu! A jsou zase i lidé jiní, kteří nerozumějí vůbec žádnému vtipu na světě a berou vše doslova, jak je to psáno. Ti považují dotýčné články v Atheneu za články zcela opravdové — člověk by puknul! Je pravda, pan prof. Masaryk píše obratně. On užívá například slov „věda“, „vědecky“ atd. tak často, že naivní — ale *hodně* naivní — čtenář může snad na chvílku být v rozpacích. Zato však přece ještě častěji poodhrnuje se tu opona ta opravdová a zpod cípů její, hned zde, hned onde, vykoukne pak páně profesorova tvář pravá, tak veselá, tak rozmarná, že by ji člověk zlíbal. Děje se to arci jen na chvílku — tvář hned zase zmizí — ale ta chvílka na porozumění stačí!

Jakpak může člověk neporozumět například věcem následujícím:

Pan prof. Masaryk spor o Rukopise porovnává se sporem o sv. Janu Nepomuckém! Sebe porovnává s profesorem Tomkem, učencem, který, jak známo, nenapíše slova, dokud nemá na ně deset dokladů naprosto bezpečných, a nás ostatní porovnává s jezovitou páterem Votkou. Povedlo se — co?

Pan prof. Masaryk lamentuje ukrutně, že u nás dosud panuje zhoubná „víra v auktority“, a napomíná — ovšem právem —, abychom se toho už propánaboha konečně střežili tedy! Ale sám píše o celém sporu *jen na základě auktority* pana prof. Gebauera! „Odstrašující příklad“, že nemůže být přec ani vtipnějšího!

Pan prof. Masaryk nazývá sama sebe několikrát tam „laikem“. Ale rovněž několikrát tam napsal, že laikové nemají se do té věci ani míchat! Koho to tedy odhání? *Sebe?*

Pan prof. Masaryk, aby docílil většího dojmu, napsal hned na počátku „vědecky“ rozčlánkovaný plán, jakže hodlá u zkoumání Rukopisu pokračovat: I, II, ... I, 2, 3... A, B, ... a, b, c... — a když to napsal, nechal všechny I, A, a atd. klidně stát, obrátil se k nim zády a šel vesele domů.

Pan prof. Masaryk žádá asi celého desatera znaleckých komisí na pergamén, na písmo, na inkoust atd. Načež pronáší se s nejopravdovější tváří na světě, že všechny ty komise, i kdyby dokazovaly jasně Rukopisu pravost, *jemu nedokážou „pranic“!*

Panu prof. Masarykovi je „nápadným“ *veliký* počet razur, je mu „nápadno“, že v Rukopise je *jediný* případ, „kde text z listu předcházejícího nepřebíhá na následující“, a je mu „nápadná okolnost“, že *čtyry slova* píšou se v rukopisech Kralovédvorském a pak ve Hradeckém *stejně*. Vskutku laškovná, rozmarná hra! Kdyby bylo *málo* razur: „Aha, protože Hanka opisoval dle předlohy *hotové!*“ Kdyby bylo *více* případů, „kde text atd.“ — „Proč je jich pět, proč ne dva, ne čtyry?“ A kdyby Rukopis *v ničem* nesrovnával se s pražádným jiným rukopisem *českým* — „Hola! To je přec podezřelé — ne!“

Pan prof. Masaryk tvrdí, že *dosud* čeští kritikové to, co je krásné, považovali také už pro samu tu krásu za — epické a za — — starobylé, — a přitom se pan prof. Masaryk ani *neušklíbne!*

Pan prof. Masaryk tvrdí, že by žádný učený za úsudek svůj dožádaný Němec netroufal si pronést o našich Ruko-

pisech úsudek falešný, pan prof. Masaryk tedy *dnes ještě* věří v nějakého vůči nám poctivého učeného Němce — nu, čtenář už vidí, že je pan prof. Masaryk čtverák!

Neméně pěkně zpívá ale pan prof. Gebauer, jen co je pravda! On nemá sice tak vyškolenou myšlenkovou koloraturu, jakou vyniká pan prof. Masaryk, vládne ale zato komikou *velmi* působivou, takzvanou „suchou“. Pan prof. Gebauer zase tedy dělá, jako by nevěřil *své* autoritě, *své* filologii pranic, a přijímá za rozhodčí zrovna to, co pan prof. Masaryk zavrhuje; tím se dostává do dueta motiv bez odporu pikantní, vášný, řekl bych dramatický. Velmi mile také působí, že pan prof. Gebauer žádá dnes nalahavě to, co mohl žádat už před několika lety, když byl podvčetně členem muzejních komisí, ale pro zatrolenou náhodu tam nikdy nemoh přijít. A obzvláště veselé je, když se pan prof. Gebauer tváří, jako by ho ten spor bolel. Škoda, že nevypráví také ještě, jak ho to bolí, že vystupuje zároveň proti svému kolegovi, prof. Hattalovi, zrovna *ted*, kdy Hattalovo dílo o Rukopise blíží se už svému konci! To by bylo najisto pěkné — tak milouneké!

Povídám, vítězný humór! Musíme se mu poddat. Vždyť přece nesmíme o vlastenectví obou pánů pochybovat ani z povzdálí! Oni to *opravdově nemyslejí!* Sic by najisto byli počkali, až vyjde dílo Hattalovo, — tak ukrutně naspěch přece nebylo! Nebo kdyby neměli důvěry v dílo to, byli by si pomyslili: „*Nesmíme* vystoupit, dokud nemáme věc všestranně uváženu! Sic kdyby se i pak dokázala Rukopisů pravost, budou Němci se přece dovolávat *našeho* svědectví až do konce věků!“ — a byli by se tiše uradili, jiných různých odborníků ještě sezvali, pak věc veřejně s klidem oznámili, třeba tedy i učenců cizích napotom přibráli, — národ by jim byl býval vděčen, ať už výsledek by byl jakýkoli.

Začali humoristicky a budou pokračovat humoristicky! Pan prof. Masaryk například už oznamuje rozbor „*estetický*“. To může být tuze pěkné! On může například říci, že se mu z celého Rukopisu nelíbí báseň ani jediná, — proč by nemoh! Voltairovi se nelíbil Shakespeare pranic, a to

doopravdy. Polovici Němců se nelíbí Goethe, druhé polovici Schiller, rovněž doopravdy. Jakkpak teprv, když se to vezme žertem! Je známo, že Ludvík Börne strhal kdysi Goethova Erlköniga tak, že na jeho nočním majestátu nezůstalo dobrého chlupu. Ku konci pak řekl Börne ovšem: „Vidíte, že lze strhat i věc *nejuznešenější!*“ — A uvidíte, že pan prof. Masaryk řekne ku konci také něco!

NÁRODNÍ LISTY 28. března 1886

VŠEOBECNÉ SLOVO V ZÁLEŽITOSTI RUKOPISU KRÁLOVÉDVORSKÉHO

Někteří lidé naši rádi říkávají, že rukopisy Z. a K. „odporují tomu, co o kulturním stavu dávných svých předků českých známe“. Nevíme, co tím *vlastně* říci chtějí a co všechno *oni* znají. *Stopy staročeské kultury smetlo křesťanství, smítaly neustávající téměř války, smetla tlačící se k nám kultura „západní“, smetly půlstaleté bouře husitské, smetlo děsné pronásledování všech duševních zjevů, vyhánění českých rodin, utrácení českých kněh atd. po třicítileté válce, a co o těch pradávných časech víme, sestavujeme teprve nyní, co nejpracněji, v mozaikový obraz z lingvistického badání, ze sporých některých svých písní národních, z vykopanin na žárovištích a hřbitovech, z paralel se životem ostatních národů slovanských atp.*

Myslí-li ti páni ale výrokem svým, že nemohla u nás, v českém národě, býti poezie *tak* charakteristická, *tak* mohutná, jaká se nám jeví právě tedy v písních například RK, bylo by to ovšem tvrzení přímo lehkomyšlné. Zajisté nebudou chtít snad tvrdit, že dávní praotcové naši neměli nadání poetického, že by národ náš snad tedy vůbec postrádal nadání toho. Naše dnešní poezie národní je v poměru k jiným kmenům slovanským arci dosti chuda, politickým útlakem těžkých věků vytlačen z ní téměř všechnen motiv epický, silnější, zbyla jí jen lyrika; ale v té lyrice své národní máme takové perly, že nejkrásnější písně jiných národů, ba veškeré i umělé literatury světové smějí se k nim nanejvýš jen přirovnávat, nesmějí se ale nikdy *nadnášet* nad ně! Ale právě lyrické písně národní dědí se zpravidla po *otcích*, jsouť přídatkem a průvodcem věčně se obnovujícího, věčně pokračujícího života rodinného, a dávají nám tedy svědectví o poetickém životě otců našich. Že jsou naše nejpěknější písně lyrické stary, velmi

stary, tomu nasvědčuje již častá jejich podobnost s písněmi jiných slovanských kmenů.

A o poetickém nadání našich otců svědčí i písní těch velebné a zas dojemně půvabné roucho hudební — vždyť v hudbě je přec *také* poetická krása, je poezie!? Leda snad že by někdo povstal a tvrdil, že hudebním tím rouchem byly národní písně naše přioděny teprv později, v době, kdy slovo bylo nevolné, a duch tedy city a stesky své vyjadřoval nezávadnou, protože — cizími alespoň — neporozuměnou hudbou? Nuže také to bylo by přece jen důkazem poetické síly našeho lidu, která jevila se vždy tím, čím právě mohla!

Tedy i poetická síla zde *byla*. A jevila se ovšem vždy dle životních poměrů. Naši praotcové byli při vší měkkosti srdce, při vší náklonnosti ducha ku práci vznešené* lid na zevnějšek křemelitě tvrdý, bojovný. Důkazem toho jasným je, kdežto ostatní slovanské větve kolem padaly a přetvářely se již v Němce, my že při větších, četnějších a zuřivějších bojích s těmito jsme se zachovali. Napadali nás každou chvíli v zemi naší, a my nejenže jsme je statečně odráželi, nýbrž činili jsme i sami daleké válečné výpravy zase ven za hranice; k tomu pak družily se také ještě přecasté domácí boje. Takový lid zajisté že i o hrdinských bojích svých rád si vyprávěl, rád o nich zpíval, rád zpěvy výpravné poslouchal. Nemůžeme sobě věc tu ani jinak myslet, než jak se děla a děje právě u národů také jiných. Kdežto lyrická píseň sídlí v rodině a s člověkem jde po všech jeho cestách sama již s sebou, báseň výpravná zase potřebuje jistého kultu: žádáť cvičené paměti, pilného zanášení se s ní, zvláště pak tam, kde dějů a vypravování o nich bylo tolik jako u nás. Jako Rusové mají své kobzaře a Srbové své guslaře, jako jinde byli trubadurové a bardové, my najisto měli také národní pěvce své výpravné, zvláštní stav pěvců takových. Byli to popřípadě čeští Tyrtaeové („Záboj“), kteří dovedli mečem zápolit jako varytem, lid k boji

* Karel IV. zajisté by nebyl dal universitu do Čech, kdyby tu přípravou k ní nebyla bývala již kultura velká a všestranná. České školství například pěstováno pilně již za nejstarších historických časů našich.

rozpalovat a sami do boje se vrhat, jak to činí podnes například pěvci černohorští; někteří z nich přirozenou měrou vynikli uměním svým nad jiné a jméno jejich přenášelo se k potomkům („Lumír“). V postavách Záboje a Lumíra má RK o jedno nehledané svědectví více pro pravost svoji.

Staré ty písně naše výpravné byly i nebyly písněmi národními, byly i nebyly písněmi umělými, jak kdo chce. Byly národními, protože původcové jich vycházeli přímo z lidu a pěli písně své zase přímo lidu tomu, — a byly umělými, školskými, protože pěvci jich jako jinde také u nás skupili si jakousi svou „školu“. Na písních obou našich Rukopisů pozorujemeť dvojí již druh poetický: jedny pohybují se formou nejstarší, *rytmem* z děje, z myšlenky samé vyrůstajícím, jehož oddíly a přechody označovány bývaly přednesem pěvcovým i zvuky varyta jeho, druhé pak užívají již z češtiny přirozeně se vyvinujícího trochaického *metra*, o čtyřech i o pěti stopách. Dvě ty formy trvaly as po mnohé věky klidně vedle sebe. — Pěvci ovšem skládali sami výpravné písně nové a učili se vzájemně písním starým. *Tyto měnily jazykovou svou formu v ústech pěvcových s pokračujícím časem* (jako si formu svoji /dokážeme to nezvratně/ také písně lyrické během časů v ústech lidu mění), k obsahu jich dějinnému i k ostatní poetické formě najisto u nás — jako i všude jinde — zachovávali ale pěvci *pietu*. Ta pieta sahává tak daleko v písních národních, že se tím tvoří a věrně pak udržují časem již i nejasnosti: slova zůstanou, smysl prchá. Je to věc vůbec známá, kdo jí ale *přece* nezná, nechť prohlídne si české naše hry dětské, počítadla, říkadla a písně výroční (hlavně jarní) atd. atd.

Rozumí se dále samo sebou, že vedle výpravných zpívali kočující pěvci i písně milostné, snad také své vlastní, nejobyčejněji ale národní. V kruhu posluchačstva nebyli jen mužští, byly i ženy, a těm musil pěvec také poskytnout písní. Ve věci samé tu přirozeně leží, že k písním milostným nebyla pak *zcela* tatáž pieta, jaká k výpravným. Jako všude, jako dnes ještě u nás, jako vždy bude do budoucna, také tenkrát činil pěvec posluchačkám koncese, snad někdy okamžité, snad někdy i připravené. Zpíval-li před poslu-

chači zemanskými, „upěkněl“ pěvec píseň svoji trochu; místo prostonárodní „rozmarýny“ dal panštější „violu a růži“, místo „věder“ dal „kovaná vědra“ atp. Nebral ani sled slokový dost přísně — opět zrovna, jako se děje dnes — a přesmyknul třeba i postup myšlénkový; vidíme zajímavou ukázkou toho na Kytici, kterou zkorigoval nám sám Goethe (předal dvouverš: „I je se děva kyticu lovit, spade, ach spade v chladnú vodicu“ až na konec písně).

Pravili jsme, že staré ty naše písně výpravné „byly i nebyly písněmi národními“. Z toho vyplývá také osud jejich. Lid si jich vážil tak dalece, že šly z pokolení na pokolení; ale nevážil si jich přece zvláště, jako si lid písní *svých*, národních, neváží podnes, a nepovažoval je za tak důležité, aby je byl chtěl zachovat jak se říká „pro všechny časy“. Vzdělanější třídy pak teprve jim nepřikládaly váhy již žádné a kladly je hluboko pod veršovnictví umělé, deroucí se k nám z ciziny a po českém způsobě ihned vážnější než všechno veršovnictví domácí. Z toho se vysvětluje, že máme několikéré zlomky rýmovaček Dalemilových, Alexandreidy, různých legend atd., ale jen jeden zlomek té sbírky, kterou nazýváme RK. Jeť vůbec zázrakem, že se zachoval i *ten!* Snad si tehdy přece některý, zajisté ale řídký jednotlivec sepisoval pro svou zábavu písně po vlasti zpívané — někdy to činí dodnes i některý venkovan náš —, ale najisto bývala každá taková sbírka vždy zcela samostatná, neopisovala se asi (aspoň jistě ne častěj), neprodělávala „několik recenzí“.

Jak povstal tento náš exemplář, ten náš RK, ovšem těžko určitě říci. Snad si jej učinil takový jednotlivec výminkový. Snad v té době kočující pěvci již řídli, a přece někoho napadlo zaznamenat si zpěvnou zásobu jednoho neb více z nich. Snad se líbily písně (nebo i zpěvák) některé zemance a sbírka učiněna tedy pro ni, čemuž nasvědčuje formát, pergamén, zdobnost úpravy. Snad sbírku psal pak pěvec sám, snad někdo písma znalý dle jeho diktování, snad přišel k tomu pak i mudřec korektor. Tím vším zajisté jasně se osvětlují veškeré jak jednotlivé „nesrovnalosti“ jazykové (i kdyby filologové na některou nevěděli výkladu),

tak jistá uniformita pravopisných zvláštností, jež některý pán nyní nazývá třeba „chybami“, ano osvětlují se i razury tam nalezené. Byl by to *víc* než zázrak, aby sbírka povstala kterýmkoli z uvedených a *jedině možných* způsobů vyhovovala požadavkům slovíčkářů nynějších. Snad a nejspíš nevyhovovala ani slovíčkářům svého věku!

Jan Neruda

NÁRODNÍ LISTY 15. dubna 1886

△ V Praze 18. září

Jako konec obrovského ohňostroje zahrály tyto neděle naše národní slavnosti české — právě jako *konec* ohňostroje, když ještě jednou, na rozloučenou, lítají a víří ohnivá tělesa na všechny strany, bouchají a prskají, kmitají se a svítí. Všude hvězdy, všude jiskry, zrak je zmámen, nerozeznává více hvězdu od hvězdy a mysl při všem tom jasu přece jen cítí tíhu myšlenky, že v nejbližším as okamžiku bude po všem a kolem nás že se rozloží černá, mrtvá noc. Jen někdy z toho nesčetného houfu světél se odlučuje, odlítne jiskra jedna, letí pro sebe dál po temném nebi a zrak náš ji sleduje, nevšímaje si ostatních, a má radost z jejího světla, i lituje, když zhasne. Takovou samostatnou jiskrou v národním našem ohňostroji je teď slavnost v Králové Dvoře na oslavu nalezení Rukopisu. V programu svém má třeba mnohou podobu s tou onou slavností jinou, ale v základu, v původu je *svoje*: jeť jediným dokladem, že politické vědomí u nás neutuchlo již zcela. Je důkazem jediným, že letošní boj o Rukopis dotknul se také českého *lidu*, že lid porozuměl velkému politickému dosahu boje.

O politickém významu Rukopisu nemůže arci být pochybnosti. Jeť velký rozdíl v tom pro národ, možno-li dokázati, že měl od pradávných dob vlastní kulturu *svoji*, nebo smí-li se říci, že veškerá kultura buzena v něm pozdě, teprve vlivem cizím. Také ale samy osudy Rukopisu za posledních desítiletí jsou jakoby zrcadlem osudů našich ostatních, proudění politického, naší politické váhy, ba i politické naší obratnosti. Když domníváno se v letech padesátých, za rozkvětu bachovských názorů, že český národ leží již na zemi, že je již dosti zeslaben, aby se mu zasadila rána již nezhojitelná, učiněn první útok *známý*

na Rukopis. A jen tatáž myšlenka, že národ totiž je znovu teď dost netečný a lhostejný a okřičený, aby si nechal všechno už na světě líbit, mohla svést nejnovější, domácí odpůrce Rukopisu k tomu, že volili *způsob* útoku tak nehodný a frivolní. Také ale obranci Rukopisu chovali se dosti divně, řekněme, že *charakteristicky* pro nás Čechy. Je tomu již bezmála třicet let, co se stal útok první, co se také zjevila politická Rukopisu váha, a naši páni nechali tu dobu *celou* uplynout, aniž by se postarali, by útok nebyl ani více možný! A ještě nyní — část zkoušek sice předsevzata, ale oficielní ohlášení výsledku ponecháno až — — „po prázdninách“, a na jiné ještě, například paleografické zkoušky, slyšíme, není prý dosti peněz. Stály by dva nebo tři tisíce zlatých. Tolik ale my na takové hlouposti nemáme, tolik také nám nedá na ně žádný z těch, jimž slouží národ v snahách jich politických, jimž upravuje krásné fideikomisy atd.

Stalo se arci, že pánové se dosud vždycky mýlili co do oné utuchlosti českého lidu. Pojednou vždy zas vznesla se odněkud jednotlivá jiskra živá; spojuje se pak hbitě s jinými, a netrvá to ani dlouho a národní život bují v síle zas nové. Takovou jiskrou je teď myšlenka slavnosti kralodvorské, a jiskra podobná, z téhož křesadla, vylétla také již kdysi dříve; snadže docela tato vzdor nevinnosti své zavdala tenkrát podnět k prvnímu útoku na Rukopis. Obě ty jiskry arci nazývám jen nového života *známkou*, ne snad původem.

Bylo tedy v těch smutných, úmorných letech padesátých. Blížil se den 17. září 1857 — čtyřicátá ročnice nalezení Rukopisu. Do nás „mladších“, vlastně nejmladších, vjela myšlenka oslaviti den ten nějakým činem, ovšem jen činem literárním.

Avšak na vydání tiskopisu nebylo za tehdejší cenzury ani pomyslení, usnešeno tedy podati Hankovi jen album psané, naplněné verši příležitostnými. Však to album psané vypadlo dosti ještě hubeně! Na starší veršovce jsme se s žádostí netroufali, obávající se odmítnutí jak z důvodů politických, tak i osobních — nebyť Hanka právě oblíben

u nich; zbyli jsme tedy jen ti „mladší“ — malý tenkrát hlouček, tuze malý!

Album to — jehož nynějším majitelem je pan František Skrejšovský — leží přede mnou. V červeném kartónu, nesoucí zlatý nápis „16. září 1817“, deset kvartových listů a na každém jedna báseň. Jména básníků: B. J. Cidlinský (Janda), Gustav Pflieger, V. J. Hálek, Janko Hovora (Neruda), Vojt. Lešetický, J. V. Frič, Jos. Kolář, Jaroslav Zasmucký (Barák), Edm. Břet. Kaizl, Ferd. Schulz. Řeknu také ihned upřímně, že ani básnická cena veršů není právě zvláštní, jakož pochopitelně při práci příležitostě a z per mladých, málo broušených. Ale zajímavě to album myslím zůstává přece: za prvé tedy jakožto obraz tehdejší „literatury mladé“, pak že právě letos Rukopis stal se předmětem tak citovaným, a konečně že většina pěvců neubrání se reflexí politických, a ty že znějí neskonale smutně, až dojemně — věrný obraz své doby. Jen dva básníci vyhnuli se časovosti té zcela: Schulz tím, že pojal význam slavnosti ze stanoviska čistě literárního a zahoroval si metrem antické elegie o úkolech a vznešenosti poezie, a Frič, jenž právě teprve z uherských pevností zase vlasti byl vrácen, že musil věru i v projevech poměrně soukromých vystříhati se přísně politiky veškeré. Frič tedy v básni své, Česká poezie nadepsané, jakési to poetické parafrázi Kytice z RK, vyslovuje jen dojemný dík Hankovi za osvěžení české písně.

Janda v úvodní své znělce velebí zpěvy Rukopisu, že z nich vyrůstá zpěv nové doby, a děkuje Hankovi nálezci, že spasil jiskru v krytu dřímající a Čechům nám „vrátil minulost, sebevědomí“. — Pflieger má báseň nejen nejdelsí, nýbrž myšlenkově i nejpropracovanější. Avšak neskonale dumnou, téměř beznadějnou. „Nám hrozí Západ!“ ozývá se tu v truchlých variacích. Konec je však, se vzhledem k RK, přece nadějnější:

*Ať Západ pustí již se v zápas s námi,
ať pozavládne vlasti dědinami:
ten poslední ostatek staré Slávy
nevyrvue z úst nám jeho nápad dravý!*

*Chopme se ho, co silné, mocné zbraně;
ty drahé listy, časům odervané,
ať slouží nám co korouhev šumící:
a Bůh dá zdar v té vojně zbývající!*

Kaizl podobně jako Pflieger hledí do budoucnosti jen pošmurně; vyslovuje však naději — zajisté tuze skromnou —, že Slovanstvo alespoň českému jmenu nedá zaniknout, a sice právě pro krásu a vznešenost RK.

*Nevím, zda k životu Čech se vznese,
zda se hrůzou zdvihne jeho pěst,
jeho ducha dílo však víc nevyrvě se
Slovanstvu, v němž čarovně má vzkvést.*

Ještě také Hálek, avšak bez pesimismu, pronáší i myšlenku, že zmítanou, nebohou loďku českou RK zachránil před jistou zhoubou. — *Hovora* vidí v písních RK zárod oné bouřné, úchvatné síly, která později národ český proslavila pro všechny věky. Ale pro konec básně, kde staví tak okázale humanism nad národnost, bych se dnes skorem na něho trochu hněval, kdybych nevěděl, že to myslil upřímně a že byl přesvědčen, v případném okamžiku že by například „sousedé Němci“ jednali stejně v ideální poctivosti s námi. — *Zásmucký* taktéž spatřuje v zpěvích R obraz dávné minulosti naší („jsou, jak otcové a matky byli“), ale doufá v jisté obrození síly té, a sice v obrození již brzké („Doplakali jsme a doželeli!“), — *Lešetický* vyzývá generaci mladou, aby obnesla se „bohem lásky, pravdy a krásy“; *Kolář* vyslovuje žal, že máme jen fragment, jen „ohlas libohlasu“, atd.

Položím zde tedy kvůli přečetným přátelům Hálkovým u věrném opise ještě tu celou báseň jeho, pokud vím, dosud jinde neotištěnou.

Nalezená perla

Můj národ — z přístavu vyhnaná pramice,
že nemá poklad, jako tamty lodě,
a pozbavena plachet, vesla, kotvice
a všanc vydána spiklých živelů nepohodě,
mrskána krutým bičem vzteklé vichřice,
se pachtí za svým hrobem v širé vodě —
co zatím v přístavu bezpečné hrázi
s majetkem lichvaří si její vrazi.

Co zbývá plavci, nežli ruce složit v kříž
a smutný osud zažalovat nebi?
Však nebes sluch — ten hromy zatarášen spíš,
než slyšel by, co slyšet zapotřebí,
a plavec, v sobě duše losu krutou tíž,
zří v jícen, z něhož smrt se k němu šklebí.
Tu hle! Jaký to lesk tam povalený!
To — bože — — perla neskonalé ceny!

Vzchopil se jako blesk — bez plachty, bez vesla,
však mužnou páží loďce cestu razí,
a perla trojnásobnou moc v něm povznesla,
že plavby tíže lehce nazad hází,
že přes vln týmě slabá loď se přenesla,
že letí k přístavu bezpečné hrázi.
Aj div! Kdy znalcům do ruky ji vloží,
poznána za dražší než všechno jejich zboží.

NÁRODNÍ LISTY 19. září 1886